

Prefaci

L'aparició dels primers règims democràtics, en què els ciutadans tenien el rar privilegi d'escollir els seus governs, no significà la implantació immediata del sufragi universal. Tot i que en alguns indrets i en determinades circumstàncies, les dones havien pogut votar, la consideració legal de dependència respecte dels homes les privava d'aquest dret.

La lluita pel seu reconeixement seria llarga i cruenta. A Catalunya, les primeres manifestacions es van produir cap a 1910, pocs anys després que les sufragistes britàniques haguessin encetat una contundent campanya d'enfrontament contra les autoritats. L'escàndol fou majúscul pel fet que les dones, per primera vegada, havien abandonat la lluita passiva per passar a un activisme militant que, a més, s'enfortí amb la incorporació de moltes obreres.

L'actitud condescendent inicial, de marcat to paternalista i burleta, derivà ben aviat en una campanya de desqualificacions i denúncies irades per part dels homes que, per primer cop, se sentien agredits. El 10 de març de 1913, un articulista que signava com *El convidado de piedra* féu les següents reflexions a *La Vanguardia*, en relació amb les sufragistes britàniques:

Yo no sé si mis lectores conocen á las sufragistas y si así no fuera voy á tener el gusto de presentárselas. Las sufragistas son unas señoras, valga la frase, que habitan en el Reino Unido de la Gran Bretaña y que aban-

Prefaci

donando por un momento aquella misión tan propia de su naturaleza y que la Providencia les tiene señalada en el hogar, cual es de remendar los calzoncillos del cónyuge, limpiar y quitar el polvo á aquellos objetos que integran el mobiliario y cuidar del cocido, suponiendo que éste se coma en aquellas tierras, cosa que íngenuamente he de confesar que ignoro, se han lanzado á la vida pública con el objeto que los poderes de igual naturaleza les concedan un derecho que estiman indispensable para su existencia: el del sufragio. Y como no todo el mundo estuviese conforme con las aspiraciones de aquellas dignísimas ciudadanas, éstas no han vacilado en apelar al incendio, al atentado personal y á una especie de sabotaje político...

Però el que abans de la Primera Guerra Mundial era presentat com poc més que el caprici d'unes quantes dames ocioses, després de la immensa sagnia produïda als camps de batalla esdevingué una demanda raonable. Les dones, que havien ocupat amb gran eficiència els llocs de treball que els homes havien deixat vacants, reclamaven el reconeixement social definitiu: la capacitat de participar en la vida política.

A l'Estat espanyol, sotmès a un règim anacrònic, caldria esperar fins a 1931, quan, amb la instauració de la República, serien reconeguts els drets civils de les dones. No fou, però, una graciosa concessió governamental, sinó la culminació d'una lluita llarga i abnegada de moltes dones, sovint anònimes.

És del tot necessari fer una mirada enrere per saber qui eren, què van fer i com van viure algunes d'elles. Només així tindrem l'oportunitat de conèixer les seves històries, correntment falsejades o, fins i tot, ignorades, sotmeses a la llosa de l'oblit pel règim franquista. Dones que havien lluitat pel reconeixement dels seus drets, pels ideals republicans i la justícia social, o que simplement havien volgut exercir oficis i activitats que la societat tradicional no veia amb bons ulls. Dones que van assumir un compromís amb la col·lectivitat i

Prefaci

es van mantenir fermes malgrat la guerra, l'exili i la repressió.

No les podem recollir totes, és clar, i per això en aquest llibre n'hem triat vuit que, al nostre parer, representen la majoria: Nativitat Yarza, mestra de professió, que va ser la primera alcaldessa catalana elegida democràticament; María Luz Morales, periodista sincera i innovadora que, designada pels seus companys, arribà a ser directora de *La Vanguardia*; Maria Dolors Bargalló, modista i professora que esdevingué una infatigable activista política; Mari Pepa Colomer, la noia que, malgrat les adversitats, va voler volar; Enriqueta Gallinat, feminista i tenaç lluitadora que fou cruelment represaliada; Margarida Xirgu, que, malgrat ser una actriu aplaudida internacionalment, fou odiada per la societat conservadora; Irene Polo, reportera moderna, fidel a la seva orientació sexual; i Conxita Badia, soprano compromesa amb la tradició musical del país.

Desitgem que la història d'aquestes vuit dones catalanes excepcionals ens ajudi a recuperar la memòria col·lectiva del nostre país, massa sovint oblidada.

Elisenda Albertí